

entuzjaści edukacji

*Uwarunkowania
Decyzji
Edukacyjnych*

Zależności między biografią edukacyjną a biografią rodzinną

Irena E. Kotowska, Zuzanna Brzozowska

Warszawa, 18 maja 2015 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Cel i metody analiz (1)

- Określenie zależności między biografią edukacyjną a biografią rodzinną kobiet z uwzględnieniem międzypokoleniowej ruchliwości edukacyjnej
- Biografia edukacyjna – ścieżki edukacyjne

S1-S5 - standardowe ścieżki prowadzące do osiągnięcia określonego poziomu wykształcenia (połączenie ścieżek prowadzących do uzyskania wykształcenia wyższego w wyjściowej klasyfikacji ścieżek);

S6 – niestandardowa ścieżka (np. inny wiek rozpoczęcia nauki niż 6 lub 7 lat, dłuższe niż roczne przerwy pomiędzy poszczególnymi etapami edukacji, a ich realizacja trwała dłużej niż wynikałoby to z organizacji polskiego systemu edukacji); dotyczy biografii prowadzących do osiągnięcia wykształcenia średniego i wyższego realizowanych przez blisko 20% M oraz 23% K, wśród respondentów ze ścieżką S6 kobiety stanowią 58%;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

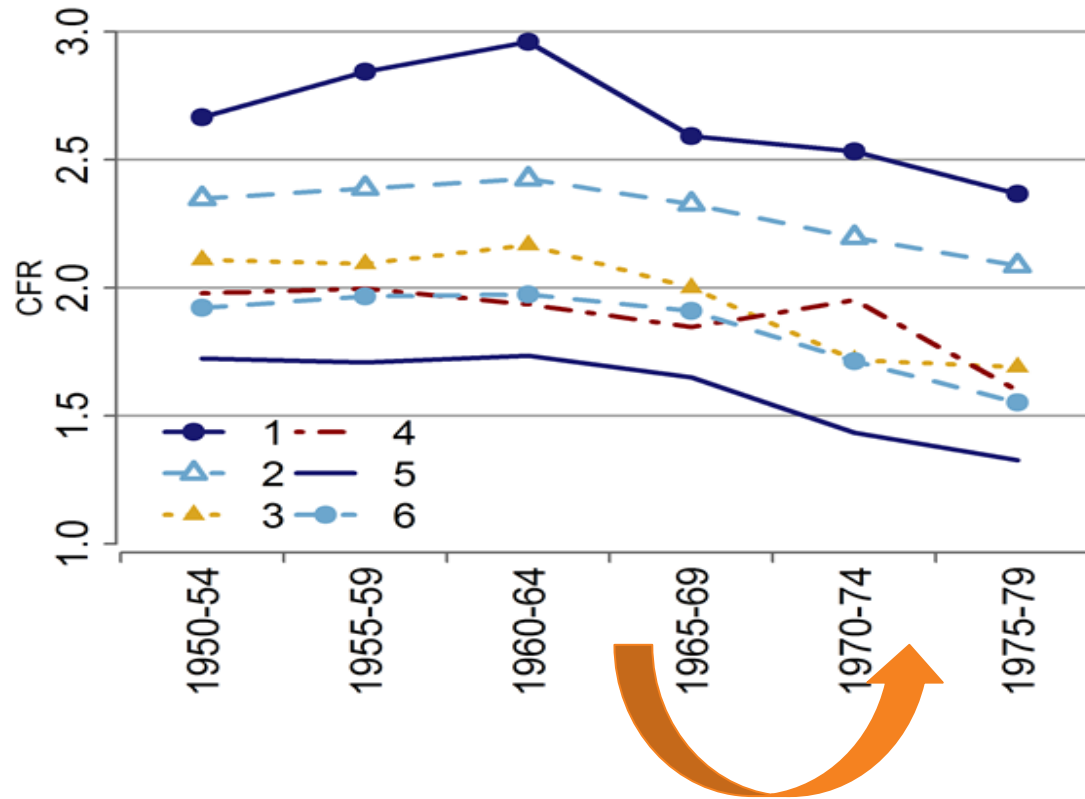

Cel i schemat analiz (2)

- Biografia rodzinna – liczba dzieci, kalendarz urodzeń (czas, jaki upłynął od ukończenia edukacji do urodzenia pierwszego dziecka)
- Analizy opisowe – kobiety urodzone w latach 1950-1979 – **wybrane wyniki**
- Analizy modelowe – kobiety w wieku 40 lat i więcej, a więc urodzone przed 1974 rokiem
  - model ruchliwości Sobela - **wybrane wyniki**
  - uogólniony model liniowy dla rozkładu Poissona dzietności kohortowej (zmienne wyjaśniające: ścieżki edukacyjne, okres podejmowania decyzji o dziecku, liczba rodzeństwa i aspiracje edukacyjne domu rodzinnego, odstęp między ukończeniem edukacji a urodzeniem pierwszego dziecka) **wybrane wyniki**
  - liniowy model odstępu między ukończeniem edukacji a urodzeniem pierwszego dziecka

Średnia liczba dzieci według roku urodzenia matki i ścieżek edukacyjnych (dzietność kohortowa)

- Wyraźna zmiana wśród kobiet urodzonych po 1965 roku
- Utrzymują się różnice według wykształcenia
- Kobiety z wykształceniem wyższym ograniczały liczbę dzieci przed 1989 r. do 1,7; potem spadek do 1,5

1 – podstawowe

2 – zasadnicze zawodowe

3 – średnie

4 – policealne

5 – wyższe

6 – niestandardowa biografia

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

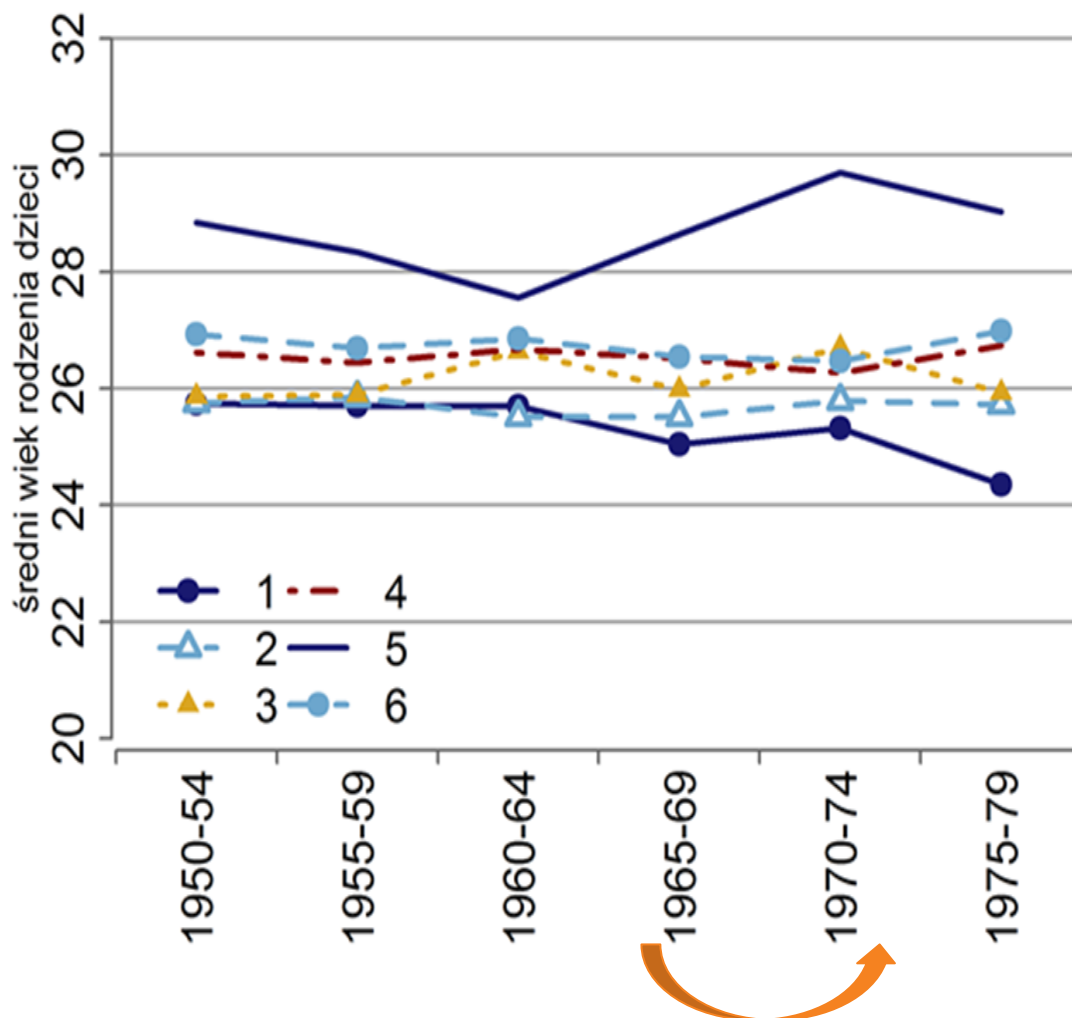
entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Średni wiek macierzyństwa według roku urodzenia matki i ścieżek edukacyjnych

- Stały średni wiek macierzyństwa (poza kobietami z wykształceniem wyższym i podstawowym)
- Zmiany kalendarza najwyraźniejsze wśród kobiet z wykształceniem wyższym i podstawowym
- Zmiany zachowań kobiet ze ścieżką S6?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

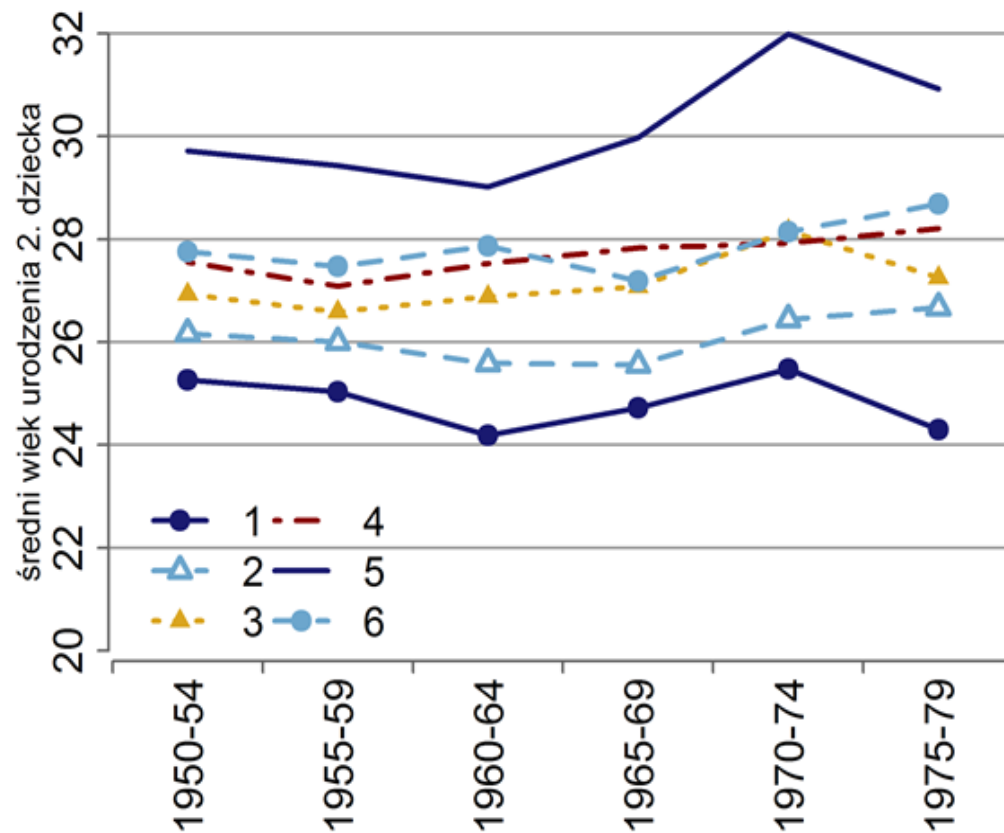
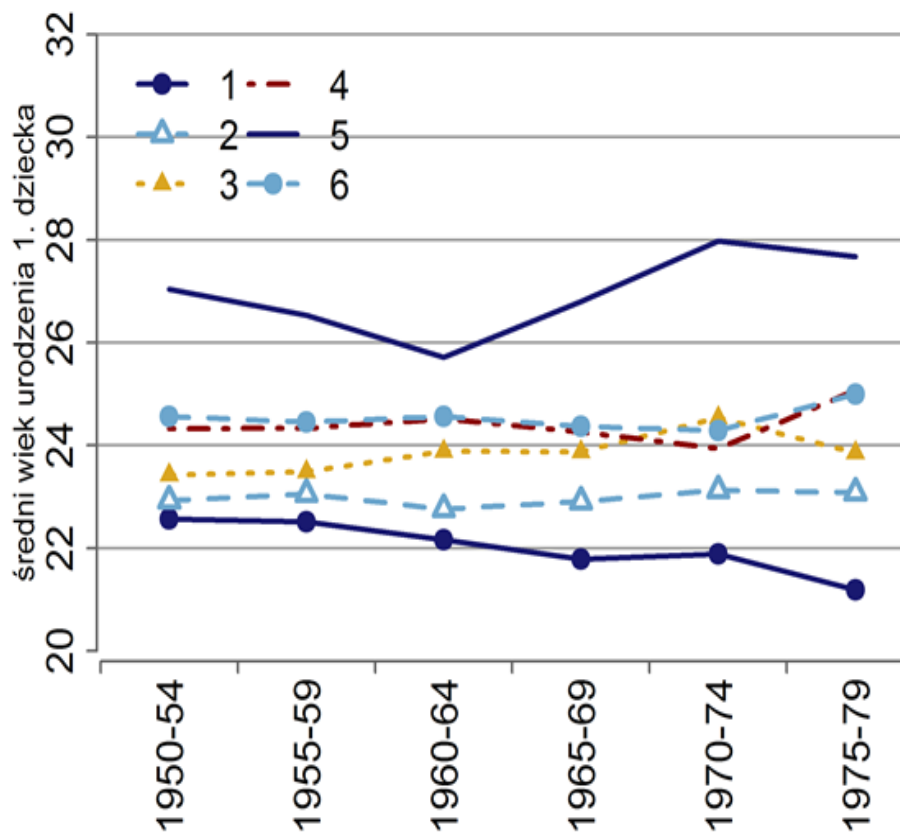
entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

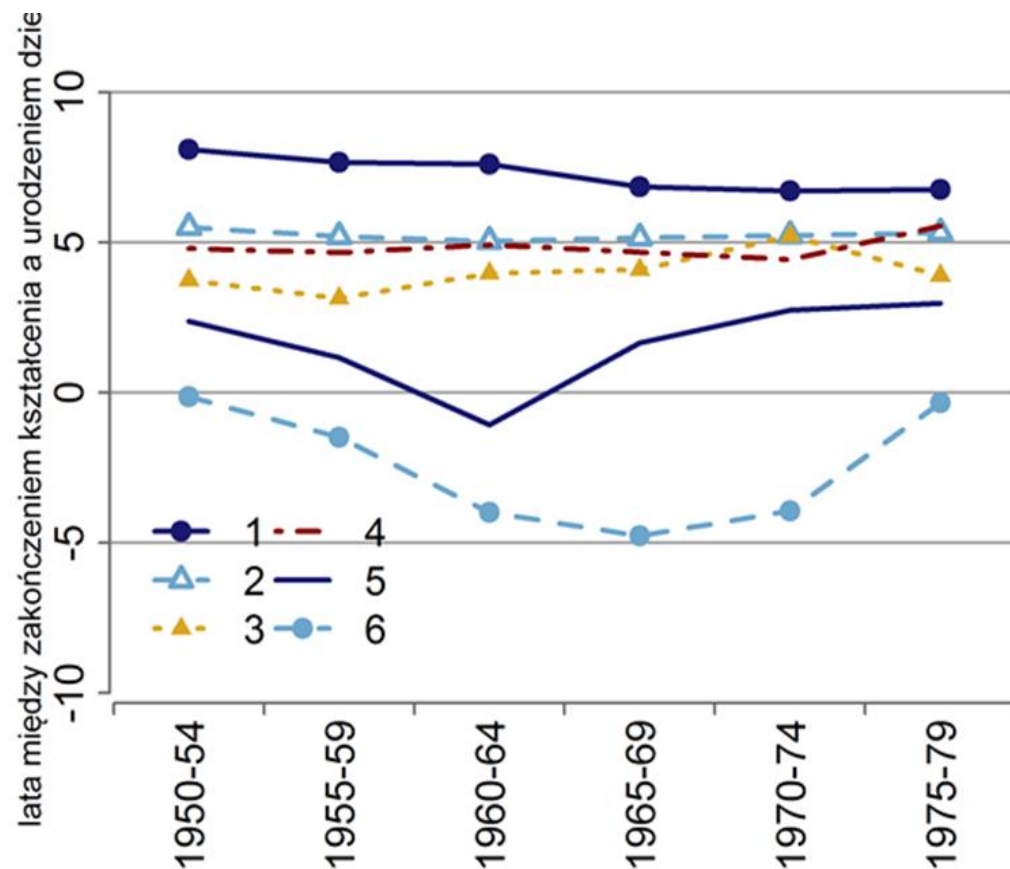

Średni wiek rodzenia pierwszego i drugiego dziecka według roku urodzenia matki i ścieżek edukacyjnych

- Najsilniejsze wydłużenie odstępu między pierwszym i drugim dzieckiem wśród kobiet ze ścieżką S1 i S5
- Najsilniejsze odroczenie urodzenia pierwszego dziecka wśród kobiet ze ścieżką S5
- Także kobiety ze ścieżką S6 później decydują się na pierwsze i drugie dziecko

Czas między zakończeniem kształcenia a urodzeniem pierwszego dziecka (w latach)

- Kobiety ze ścieżką 6 na ogół kończyły kształcenie po urodzeniu pierwszego dziecka
- Dla kobiet ze ścieżką 5: malejący odstęp wśród urodzonych przed 1965; potem rosnący
- Niewielkie zmiany wśród pozostałych grup wykształcenia

Międzypokoleniowa ruchliwość edukacyjna a dzietność kohortowa (1)

Model ruchliwości (mobilności) Sobela (Brzozowska 2015); dzietność kohortowa jest średnią ważoną dwóch czynników: wykształcenia rodziców (grupa pochodzenia) i wykształcenia respondentki (grupa docelowa)

✓ Kohortowy współczynnik dzietności, roczniki 1948-1972

		Wykształcenie rodziców			
		podstawowe	zasadnicze zawodowe	średnie i policealne	wyższe
Wykształcenie respondentek	podstawowe	2.7	2.5	2.5*	1.1*
	zasadnicze	2.4	2.1	2.1	2.0*
	zawodowe				
	średnie i policealne	2.1	1.8	1.8	1.7
	wyższe	1.8	1.6	1.6	1.5

* niewiarygodne ze względu na bardzo małą liczbę obserwacji

Źródło: Brzozowska 2015.

Dzietność kobiet, które osiągnęły wyższe wykształcenie niż ich rodzice (*wartości poniżej przekątnej*) wyższa niż kobiet mających analogiczne wykształcenie jak rodzice (*wartości na przekątnej*)

Międzypokoleniowa ruchliwość edukacyjna a dzietność kohortowa (2)

- ✓ Wśród kobiet, które **odziedziczyły** wykształcenie po rodzicach, te z wykształceniem podstawowym mają średnio o 0,4 dzieci więcej niż kobiety z zasadniczym zawodowym, o 0,7 - niż kobiety z wykształceniem średnim (razem z policealnym) oraz 0,9 – niż kobiety z wykształceniem wyższym

Wagi grupy pochodzenia i grupy docelowej

	Grupa pochodzenia	Grupa docelowa
podstawowe	0.438*** (0.037)	0.562*** (0.037)
zasadnicze zawodowe	0.217** (0.083)	0.783*** (0.083)
średnie i policealne	0.306* (0.122)	0.694*** (0.122)
wyższe	0.707*** (0.184)	0.293 (0.184)

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

- ✓ dzietność córek jest słabiej związana z wykształceniem rodziców (grupa pochodzenia) niż z ich własnym wykształceniem (grupa docelowa); wyjątek – rodzice z wykształceniem wyższym

Wyniki modelu ruchliwości sugerują słuszność hipotezy akulturacji: osoby mobilne społecznie przejmują częściowo system wartości grupy docelowej, dotyczący także zachowań prokreacyjnych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Model dzietności kohortowej

Zmienne	Wyniki estymacji
Ścieżka edukacyjna (ref. S1)	- ***
Liczba rodzeństwa (od 2)	+ *
Aspiracje edukacyjne domu rodzinnego	- ***
Interakcja roku urodzenia & urodzone po 1965 roku	- *
Odstęp pomiędzy ukończeniem edukacji a urodzeniem pierwszego dziecka	- ***

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

Podsumowanie

- Najsilniej zmieniły się zachowania kobiet z wyższym wykształceniem: silny efekt opóźnienia, słabiej zmniejszyła się liczba dzieci
- Drugą grupą o widocznej zmianie zachowań są kobiety z wykształceniem podstawowym
- Dzietność kobiet mobilnych edukacyjnie oscyluje między dzietnością grupy pochodzenia a grupy docelowej
- Utrzymują się różnice dzietności kohortowej według poziomu wykształcenia
- Znaczenie cech domu rodzinnego dla dzietności:
  - + dodatni wpływ dużej rodziny (liczba rodzeństwa 2+) oraz
  - ujemny aspiracji edukacyjnych domu rodzinnego

Różnice
byłyby
większe bez
swobodnego
przepływu

entuzjaści edukacji

Uwarunkowania
Decyzji
Edukacyjnych

Dziękuję za uwagę

„Badanie jakości i efektywności edukacji oraz instytucjonalizacja zaplecza badawczego”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa

tel.: (22) 241 71 00, e-mail: ibe@ibe.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

